

Nader onderzoek huismus en vleermuizen

Herontwikkeling Liduina te Warmond

projectnummer 414966
definitief revisie 00
5 oktober 2017

Nader onderzoek huismus en vleermuizen

Herontwikkeling Liduina te Warmond

projectnummer 414966

definitief revisie 00
5 oktober 2017

Auteurs

drs. L.C. Smitskamp

Opdrachtgever

Vorm Ontwikkeling B.V.
Postbus 16
3350 AA Papendrecht

datum vrijgave
5-10-2017

beschrijving revisie 00
definitief

goedkeuring
M. Scholten

vrijgave
A. van Dongen

Inhoudsopgave

Blz.

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Huidige situatie	2
1.3	Projectvoornemen	2
2	Methodiek	4
2.1	Werkwijze vleermuizenonderzoek	4
2.1.1	Overzicht veldbezoeken	4
2.2	Werkwijze gierzwaluwonderzoek	5
2.3	Werkwijze steenmarteronderzoek	5
2.4	Overzicht veldbezoeken	5
3	Resultaten	7
3.1	Vleermuizen	7
3.1.1	Bureaustudie	7
3.1.2	Beschrijving veldbezoeken	8
3.1.3	Overzicht gebruik van het plangebied door vleermuizen	9
3.2	Gierzwaluw	11
3.3	Steenmarter	11
4	Effectbeoordeling	12
4.1	Toetsing Flora- en faunawet - vleermuizen	12
5	Conclusie	13
6	Bronnen	14

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Ter plaatse van Liduina aan de Herenweg 50 te Warmond is een herontwikkeling voorzien. Op de locatie is het voornemen om woningbouw te ontwikkelen. Ten behoeve van de herontwikkeling wordt een bestemmingsplan opgesteld. Het bestemmingsplan kan worden vastgesteld als duidelijk is dat het vast te stellen plan niet in strijd is met de wet natuurbescherming. Daarom is voor het vast te stellen plan inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten (Wet natuurbescherming – onderdeel soortbescherming). Met andere woorden, in het ruimtelijke ordeningstraject dient te worden aangetoond dat het plan uitvoerbaar is. In dit kader is een Natuurtoets uitgevoerd (Antea Group, 2017). Uit deze Natuurtoets is naar voren gekomen dat het plangebied mogelijk fungeert als vaste rust- en/of verblijfplaats voor vleermuizen en huismus. Vleermuizen zijn beschermd in het kader van de Wet natuurbescherming en staan vermeld onder artikel 3.5; de huismus heeft een jaarrond beschermd nest en staat vermeld onder artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming. Indien dat het geval is dan heeft de ruimtelijke ingreep mogelijk consequenties voor deze soorten en worden mogelijk verbodsbepalingen uit de wet natuurbescherming overtreden. Om deze reden is geadviseerd om een nader onderzoek uit te voeren naar de functionaliteit van het plangebied voor deze soorten. In voorliggende rapportage zijn de resultaten van het nader onderzoek beschreven.

Het gedeelte achter het historische hoofgebouw, in de hoek Endepoellaan-De Weiden, vormt het plangebied van voorliggend rapport. In Figuur 1.1 is de ligging van het plangebied ten opzichte van Warmond weergegeven.

Figuur 1.1. Ligging van het plangebied (rood omlijnd) ten opzichte van Warmond (Globespotter, 2017).

1.2 Huidige situatie

Het plangebied is gelegen aan de Herenweg 50 te Warmond in de gemeente Teylingen in de provincie Zuid-Holland. Het plangebied wordt aan de noordzijde begrensd door de straat de Weiden, aan de oostzijde door de woningen aan de Bijleveldlaan, aan de zuidzijde door bebouwing en aan de westzijde door de Endepoellaan.

Het plangebied bestaat hoofdzakelijk uit de bebouwing met openbaar groen en aan de noordzijde een braakliggend terrein. In Figuur 1.2 is de nauwkeurige begrenzing van het plangebied weergegeven.

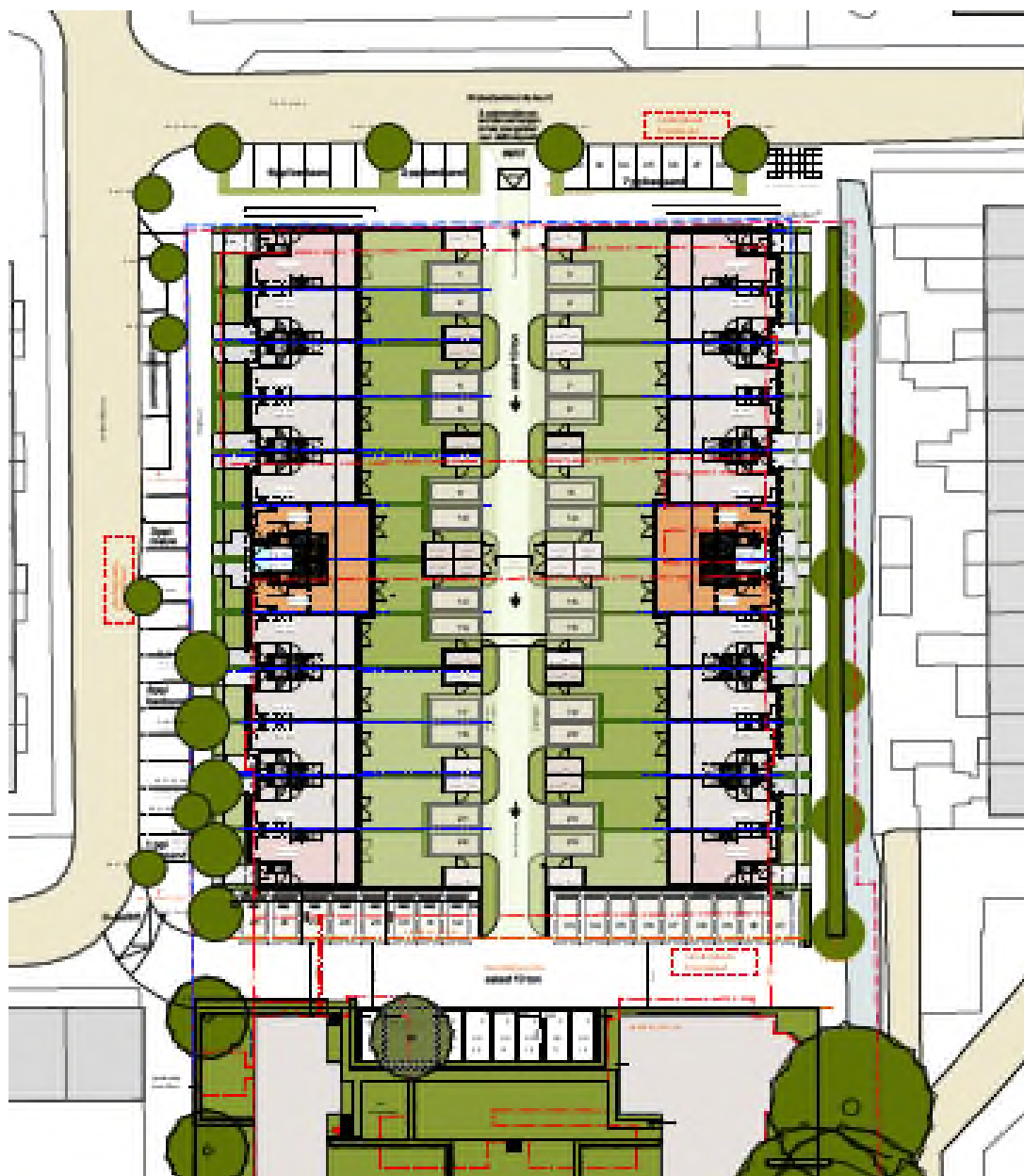

Figuur 1.2. Luchtfoto van het plangebied (rood omlijnd) (Globespotter, 2017).

1.3 Projectvoornemen

VORM Ontwikkeling B.V is voornemens om ter plaatse 28 woningen te realiseren inclusief parkeerplaatsen.

Een verbeelding van de toekomstige situatie is weergegeven in Figuur 1.3.

Figuur 1.3. Schetsontwerp nieuwe situatie Herenweg 50 te Warmond. Architectenkombinatie Bos Hofman, 8-6-2017.

2 Methodiek

Allereerst zal de werkwijze voor het vleermuisonderzoek uiteengezet worden ([paragraaf 2.1](#)) waarna in [paragraaf 2.2](#) het huismussenonderzoek aan bod komt. In [paragraaf 2.3](#) is een overzicht gegeven van het doel van de verschillende veldbezoeken, de onderzoeksdata en de bijbehorende weersomstandigheden.

2.1 Werkwijze vleermuisonderzoek

Tijdens het onderzoek is gewerkt volgens de richtlijnen voor het inventariseren van vleermuizen, die zijn opgesteld door het Vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus; 'Protocol voor vleermuisinventarisaties' 2017.

De vleermuisdetector is bij het vleermuisonderzoek een onmisbaar apparaat. Met dit apparaat worden de ultrasone geluiden van vleermuizen hoorbaar gemaakt. Door verschillen in klank, ritme en andere kenmerken is het mogelijk de verschillende soorten te onderscheiden en de aard van gedrag te bepalen. Er is gewerkt met de Petersson D240X of een vergelijkbare detector. Dit apparaat vangt de ultrasone geluiden van vleermuizen op en maakt deze hoorbaar voor het menselijk gehoor. Daarnaast biedt het apparaat de mogelijkheid geluiden op te nemen voor analyse achteraf. Enkele soorten zijn namelijk in het veld zeer moeilijk te determineren en vereisen een controle met behulp van analyse-software. Vooral voor de soorten van het geslacht *Myotis* is dit noodzakelijk om tot een zekere determinatie te komen.

Gedurende de veldbezoeken is bij daglicht op de locatie door een ter zake deskundige gezocht naar sporen die duiden op aanwezigheid van vleermuizen (vleermuiskeutels, meststrepen, afgebeten insectenvleugels en vetsporen).

Het weer is van invloed op de activiteiten van vleermuizen en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, langdurige regenval, dichte mist en lage temperaturen zijn belemmerende factoren. Tijdens dergelijke weersomstandigheden is niet gewerkt (zie Tabel 2.1).

Gedurende de veldbezoeken werd het onderzoeksgebied te voet doorkruist, zodanig dat een gebiedsdekkende inventarisatie werd verkregen.

2.1.1 Overzicht veldbezoeken

Vleermuizen gebruiken hun leefgebied door het jaar heen op verschillende manieren. Daarom is het nodig om een vleermuisonderzoek verspreid (met tussenpozen) over het actieve seizoen van vleermuizen uit te voeren. Om deze reden is in 2017 verspreid onderzoek uitgevoerd in de periode van juni tot en met september. Hieronder worden de meest belangrijke functies in het leefgebied en de bijbehorende perioden uiteengezet.

Zomer- en kraamverblijven van vleermuizen

In de periode 15 mei – 15 juli 2017 heeft onderzoek naar de aanwezigheid van zomer- en kraamverblijven plaatsgevonden (zie Tabel 2.1). Hierbij zijn drie ronden uitgevoerd waarvan twee ronde na zonsondergang plaatsvond en één ronde die in de vroege ochtend tot zonsopkomst plaatsvond.

Paarverblijven en zwermplaatsen van vleermuizen

In de periode 15 augustus – 15 september 2017 heeft onderzoek plaatsgevonden naar de aanwezigheid van paarverblijven en zwermplaatsen van vleermuizen. Hierbij zijn twee bezoeken uitgevoerd na zonsopgang en rondom zonsopgang (zie Tabel 2.1).

Vliegroutes en foerageergebied

Het inventariseren van vliegroutes en foerageergebied heeft simultaan met het onderzoek naar andere verblijfplaatsen plaatsgevonden. Vliegroutes en foerageergebieden zijn (indien aanwezig) op kaart ingetekend. Voor een volledig beeld zijn hierbij zowel ochtendronden als avondronden uitgevoerd.

Winterverblijven

Winterverblijven van vleermuizen zijn op basis van zwermgedrag in de periode 1 augustus – 15 september simultaan met de rondes naar verblijven geïnventariseerd.

In het kader op de volgende pagina worden de definities gegeven van de belangrijke functies die een gebied kan hebben voor vleermuizen. De veldbezoeken zijn gericht op het al dan niet vaststellen van deze functies in het plangebied. In tabel (Tabel 2.1) zijn de weersomstandigheden tijdens de veldbezoeken weergegeven.

2.2 Werkwijze huismusonderzoek

De aanwezigheid van broedlocaties van de huismus is onderzocht middels een inventarisatie welke gebaseerd is op het Kennisdocument huismus (BIJ12, 2017). In de periode 1 april tot en met 15 mei zijn twee bezoeken van twee uur aan de onderzoekslocatie gebracht om broedlocaties van de huismus in het projectgebied vast te stellen dan wel uit te sluiten. De bezoeken zijn vanaf minimaal één uur na zonsopkomst uitgevoerd met een minimale tussenperiode van 10 dagen.

2.3 Overzicht veldbezoeken

In onderstaande tabel (Tabel 2.1) is een overzicht gegeven van de onderzoeksdata en omstandigheden tijdens het onderzoek naar vleermuizen en de huismus.

Tabel 2.1. Overzicht tijdstip en omstandigheden veldbezoeken vleermuizen en huismus te Warmond.

Datum	Tijd	Gemiddelde temperatuur	Wind	Bewolking
02-05-2017*	08:08 – 10:08	13 °C	windkracht 2	Geheel bewolkt
12-05-2017*	07:50 – 09:50	19°C	windkracht 2	Vrijwel geheel bewolkt
02-06-2017	21:54 – 23:54	12 °C	windkracht 2	Half bewolkt
10-07-2017	22:00 – 00:00	17 °C	windkracht 2	Zwaar bewolkt
11-07-2017	03:35 – 05:35	17 °C	windkracht 3	Geheel bewolkt
15-08-2017	22:00 – 00:00	12°C	windkracht 2	Vrijwel geheel bewolkt
05-09-2017	05:01 – 07:01	19 °C	windkracht 3	Geheel bewolkt

* De bezoeken in mei betroffen bezoeken ten behoeve van de huismus.

Verblijfplaatsen/zwermgedrag

Vleermuizen gebruiken gedurende het jaar meerdere typen voortplantingsplaatsen en vaste rust- en verblijfplaatsen. Dit zijn zomerverblijfplaatsen, winterverblijfplaatsen, kraamverblijfplaatsen en paarverblijfplaatsen.

Het zwermgedrag is gedrag dat veel vleermuissoorten vertonen voordat zij een verblijfplaats binnenvliegen en dat zich kenmerkt door het herhaaldelijk naderen (aanvliegen) van de toegang van de verblijfplaats zonder deze definitief te betreden.

Een zwermlocatie is een locatie waar dieren in herfst of voorjaar zwermen (vaak bij of in winterverblijfplaatsen).

Foerageergebied

Gebied waarbinnen een soort foerageert. Een foerageergebied is van essentieel belang voor het functioneren van de verblijfplaats wanneer er geen alternatieve foerageergebieden zijn om de eventuele aantasting ervan op te vangen.

Vliegroutes

Vaste route vanaf een verblijfplaats naar een foerageergebied, waarvan minimaal 5% van de in de verblijfplaats aanwezige individuen gebruik maakt. Een vliegroute is essentieel wanneer er geen goede alternatieve vliegroute is om vanuit de verblijfplaats het betreffende foerageergebied te bereiken dan wel dat er wel een alternatieve vliegroute is, maar het gebruik hiervan kost vergeleken met de originele vliegroute teveel energie (te ver omvliegen of te onbeschut).

Paarterritoria

Territorium waarbinnen een mannelijke vleermuis baltst en deze verdedigt tegen andere mannetjes. Binnen een paarterritorium ligt de paarverblijfplaats.

Baltsroep

Sociaal geluid (roep) dat mannelijke vleermuizen gedurende de paartijd produceren met de functie om vrouwtjes te lokken en andere mannetjes af te weren. De baltsroep kan bestaan uit een werfroep en contactroep.

Baltslocatie

Een locatie waar de functie baltsen is en geen paarterritoria of paarverblijfplaatsen worden waargenomen.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het vleermuisonderzoek uiteengezet. Allereerst worden in [paragraaf 3.1](#) de bevindingen van het vleermuisonderzoek gepresenteerd, waarna in [paragraaf 3.2](#) een beschrijving wordt gegeven van de resultaten van het huismusonderzoek. In [paragraaf 3.3](#) zijn overige waarnemingen die gedaan zijn tijdens de inventarisatierondes uiteengezet. Het hoofdstuk wordt afgesloten met de bevindingen op kaart ([paragraaf 3.4](#)).

3.1 Vleermuizen

Binnen het plangebied zijn de volgende vleermuissoorten aangetroffen:

- gewone dwergvleermuis
- laatvlieger
- ruige dwergvleermuis en de
- rosse vleermuis

Per onderzochte functie wordt het gebruik van het projectgebied nader toegelicht. In paragraaf 3.4 zijn de bevindingen op kaart aangegeven.

Zomer – en kraamverblijfplaatsen

In het plangebied zijn geen kraamverblijven of zomerverblijven aangetroffen. Gedurende de inventarisaties in het kraamseizoen is in de directe omgeving van het plangebied activiteit waargenomen van foeragerende en overvliegende gewone dwergvleermuizen. Hierbij zijn enkele individuen van de laatvlieger, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis waargenomen. Geen van de vleermuizen vertoonden een binding met het plangebied. Het voorkomen van zomer- en kraamverblijven in het plangebied is hiermee uitgesloten.

Paarverblijfplaatsen en zwermplaatsen

In het plangebied zijn geen paarverblijven of zwermplaatsen aangetroffen. Gedurende de inventarisaties in het parseizoen is in de directe omgeving van het plangebied activiteit waargenomen van foeragerende gewone dwergvleermuizen. Tevens zijn enkele overvliegende individuen van de laatvlieger, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis waargenomen. Op een tiental meters van het plangebied is een paarverblijf van een ruige dwergvleermuis aangetroffen. Hiernaast zijn in het plangebied twee baltsende individuen van de gewone dwergvleermuis waargenomen.

Winterverblijfplaatsen

Tijdens de inventarisaties gedurende het parseizoen zijn geen zwermactiviteiten van vleermuizen waargenomen die kunnen duiden op mogelijke aanwezige winterverblijfplaatsen in het plangebied.

Vliegroutes en foerageergebieden

Echte overduidelijke vliegroutes waarbij met een zekere regelmaat vleermuizen passeren zijn niet gevonden. Het plangebied bevat geen essentiële vliegroutes.

De groenstructuren en de bebouwing van het plangebied worden gebruikt als foerageergebied door enkele individuen van de gewone dwergvleermuis. De waarnemingen van de laatvlieger, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis betroffen overvliegende individuen welke incidenteel kortstondig foerageerden in het plangebied.

3.2 Huismus

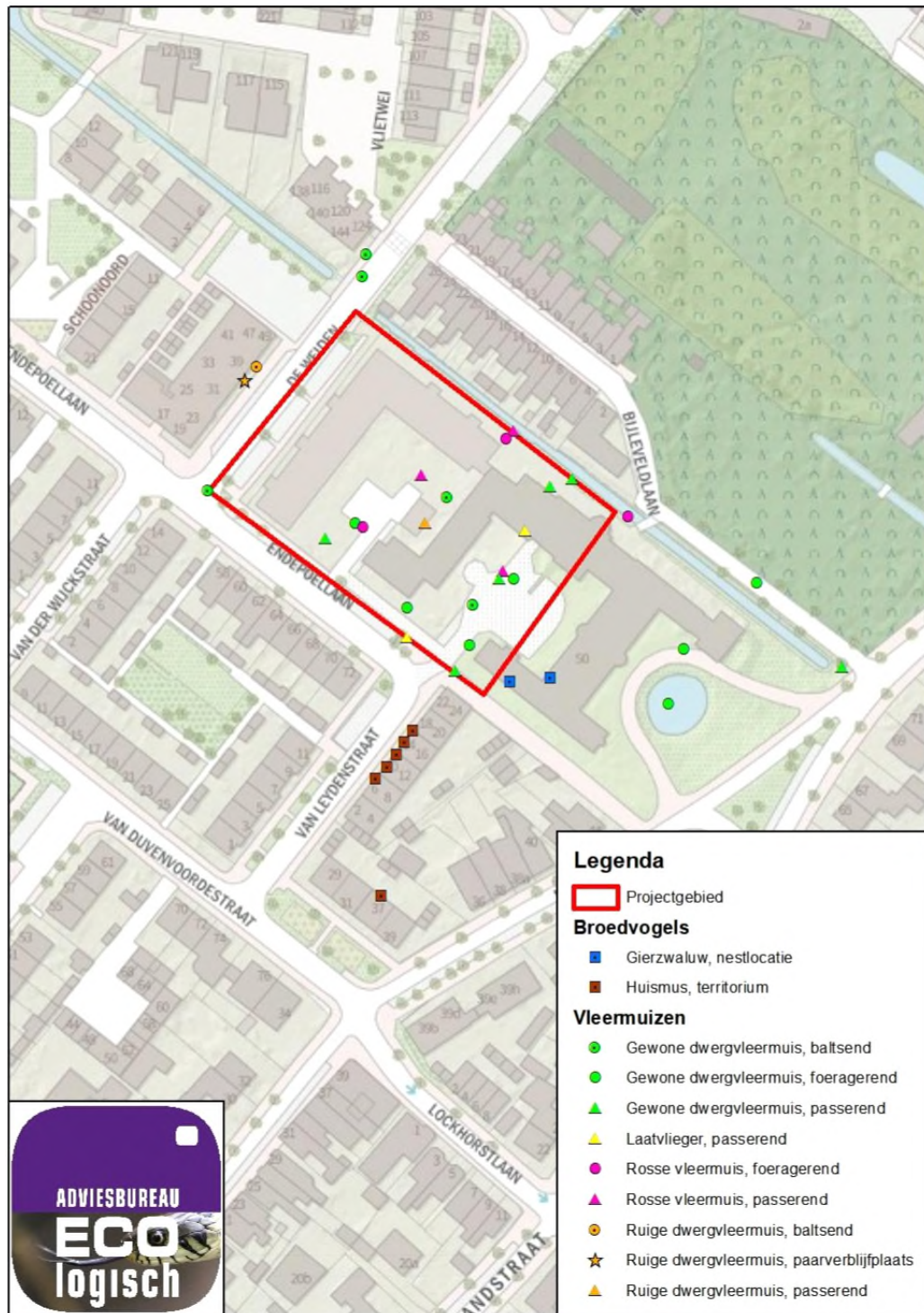
Gedurende het onderzoek naar het gebruik van het plangebied door de huismus, zijn binnen de grenzen van het plangebied geen nestlocaties van de huismus waargenomen. In de omgeving van het plangebied zijn enkele individuen van de huismus aangetroffen welke nestindicerend gedrag vertoonden. Deze hebben hun nestlocaties waarschijnlijk onder de dakpannen van de bebouwing ten zuiden van het plangebied (zie ook Figuur 3.1). Delen van het plangebied vormen mogelijk een onderdeel van het foerageergebied van de huismus.

3.3 Overige waarnemingen

Tijdens de vleermuisinventarisatie zijn in de directe omgeving van het plangebied circa 20 individuen van de gierzwaluw waargenomen welke nestindicerend gedrag vertoonden. Op enkele meters van het plangebied (in het historische hoofdgebouw) zijn tevens twee nestlocaties van de gierzwaluw waargenomen. Binnen het plangebied zijn geen waarnemingen gedaan van nestplaatsen van de gierzwaluw.

3.4 Resultaten op kaart

In Figuur 3.1 zijn de bevindingen van het vleermuis- en huismusonderzoek op kaart weergegeven.

Figuur 3.1. Bevindingen tijdens het vleermuizen- en huismusonderzoek in de periode van mei tot en met september 2017.

4 Effectbeoordeling

In dit hoofdstuk worden de in hoofdstuk 3 uiteengezette bevindingen getoetst aan de Wet natuurbescherming en wordt aangegeven of er een noodzaak is om een ontheffing in het kader van de wet natuurbescherming – onderdeel soortbescherming aan te vragen.

4.1 Huismus

Delen van het plangebied vormen mogelijk een onderdeel van het foerageergebied van de huismus. Foerageergebied is beschermd als bij het verdwijnen ervan de functionaliteit van een nestplaats in het geding komt. Hier is in voorliggend geval geen sprake van. Er is voldoende alternatief foerageergebied aanwezig in de directe omgeving van de nestplaatsen in de vorm van onder andere (achter)tuinen en de groenstructuren van het ten noorden gelegen landgoed. Door het ontbreken van waarnemingen van foeragerende individuen van de huismus in het plangebied wordt duidelijk dat het plangebied eveneens niet van groot belang is. Hierdoor en gezien de aanwezigheid van voldoende geschikt foerageergebied in de omgeving kunnen effecten op de lokale populatie huismussen worden uitgesloten.

Op basis van het huismussenonderzoek zijn er in het plangebied geen nestplaatsen of overige essentiële functies van de huismus vastgesteld. Belemmeringen in het kader van de Wet natuurbescherming zijn wat betreft huismussen dan ook niet aan de orde.

4.2 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

In het plangebied zijn geen in het kader van de Wet natuurbescherming beschermde verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Op een tiental meters van het plangebied is een paarverblijf van een ruige dwergvleermuis aangetroffen. Het betrof een enkel individu welke in beperkte mate gebruikt maakt van een deel van het plangebied als foerageergebied. Dit is slechts van beperkt belang voor dit individu aangezien er voldoende foerageergebied in de directe omgeving aanwezig is en het plangebied daar geen uniek onderdeel van vormt. Er worden geen negatieve effecten op de verblijfplaats verwacht als gevolg van het uitvoeren van de geplande werkzaamheden.

Hiernaast zijn in het plangebied twee baltsende individuen van de gewone dwergvleermuis waargenomen. Baltsende gewone dwergvleermuizen hebben geen vaste baltsplek, maar zijn binnen het territorium overwegend mobiel. Roepende mannetjes hebben dus in de nabijheid een territorium en paarverblijfplaats. Paarverblijfplaatsen behoren tot de vaste rust- en verblijfplaatsen en zijn volgens de Wet natuurbescherming beschermd. Binnen het plangebied zijn dergelijke verblijfplaatsen echter niet aangetroffen.

Ten behoeve van het besluit tot vaststelling van het bestemmingsplan kan op basis van het nader onderzoek in 2017 worden geconcludeerd dat de voorgenomen werkzaamheden niet leiden tot een vernietiging, aantasting of verstoring van (beschermde) verblijfplaatsen. Dan is er geen sprake van een overtreding van de in de Wet natuurbescherming gestelde verbodsbepalingen (daarin is het verboden om nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van

beschermde inheemse diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren).

Foerageergebied

Foerageergebied is beschermd als het van essentieel belang is voor het in stand houden van een vaste verblijfplaats. Dit is het geval als bij het verdwijnen van het foerageergebied de verblijfplaats ook zou verdwijnen. Echter, het plangebied wordt niet intensief gebruikt als foerageergebied. Er wordt door het voornemen geen essentieel foerageergebied voor vleermuizen aangetast. Belemmeringen in het kader van de Wet natuurbescherming zijn wat betreft het foerageergebied van vleermuizen niet aan de orde.

5 Conclusie

In het plangebied aan de Herenweg 50 te Warmond is in de periode mei tot en met september 2017 volgens de geldende protocollen onderzoek gedaan naar het voorkomen en het gebruik van het plangebied door vleermuizen en de huismus.

Tijdens dit onderzoek zijn binnen de grenzen van het plangebied geen vaste rust- en verblijfplaatsen van de huismus aangetroffen, ook is de soort niet foeragerend in het plangebied waargenomen. In het plangebied zijn wel vier vleermuissoorten waargenomen (gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis en laatvlieger), maar er zijn geen beschermde verblijfplaatsen of essentiële foerageergebieden of vliegroutes aangetroffen.

Het is in het kader van de algemene zorgplicht en gezien de waarnemingen in de omgeving aan te bevelen de werkzaamheden overdag en buiten het broedseizoen uit te voeren.

Op basis van het uitgevoerde onderzoek kan in alle redelijkheid worden gesteld dat door de voorgenomen sloop- en bouwwerkzaamheden geen verbodsbepalingen van de wet natuurbescherming worden overtreden. Het is op basis van dit onderzoek duidelijk geworden dat de Wet natuurbescherming geen belemmering vormt voor het bestemmingsplan.

6 Bronnen

Antea Group, 2017. Natuurtoets Herontwikkeling Liduina. Toetsing Wet natuurbescherming, NNN tbv bestemmingsplan.

BIJ12, 2017. Kennisdocument huismus *Passer domesticus*.

Korsten E., H. Limpens, H. Bouman, J. Reinhold, 2011. Brochure 'Vleermuisvriendelijk bouwen'. Landschapsbeheer Flevoland, Lelystad, december 2011.

Limpens, H., Twisk, P., Veenbaas, G., 2004. Met vleermuizen overweg. Uitgave Dienst Weg- en Waterbouw, Delft, en Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming, Arnhem.

Limpens, H., Regeling, J., Koelman, R., 2009. Vleermuizen en planologie.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging en Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2017. Vleermuisprotocol 2017, 13 maart 2017.

Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

Contactgegevens

Beneluxweg 125
4904 SJ OOSTERHOUT
Postbus 40
4900 AA OOSTERHOUT

E. michel.braad@anteagroup.com

www.anteagroup.nl

Copyright © 2015

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.